

INFORMÁCIE pre obeť trestných činov

podľa zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obetiach“)

Obet'ou je

- fyzická osoba, ktorej bolo alebo malo byť trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková škoda, nemajetková alebo iná škoda alebo boli porušené, či ohrozené jej zákonom chránené práva alebo slobody,
- príbuzný v priamom rade, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec, manžel a osoba, ktorá žila v čase smrti v spoločnej domácnosti s osobou, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť, ako aj osoba závislá od osoby, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť, ak utrpeli v dôsledku smrti tejto osoby škodu; ak je týchto osôb viac, považuje sa za obeť každá z nich.

Obzvlášť zraniteľnou obeťou je

- dieťa (dieťaťom sa rozumie osoba mladšia ako 18 rokov),
- osoba staršia ako 75 rokov,
- osoba so zdravotným postihnutím,
- obeť trestného činu obchodovania s ľuďmi, trestného činu nedobrovoľného zmiznutia, trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby, trestného činu spáchaného organizovanou skupinou, niektorého z trestných činov proti ľudskej dôstojnosti, niektorého z trestných činov terorizmu alebo trestného činu domáceho násillia,
- obeť trestného činu spáchaného násillím alebo hrozbou násillia z dôvodu jej pohlavia, sexuálnej orientácie, národnosti, rasovej alebo etnickej príslušnosti, náboženského vyznania alebo viery,
- obeť iného trestného činu, ktorá je vystavená vyššiemu riziku opakovanej viktimizácie alebo druhotnej viktimizácie zistenému na základe individuálneho posúdenia obeť a jej osobných vlastností, vzťahu k páchatel'ovi alebo závislosti od páchatel'a, druhu alebo povahy a okolností spáchania trestného činu.

Obet'ou násillného trestného činu je fyzická osoba, ktorej bola

1. úmyselným násillným trestným činom spôsobená ujma na zdraví; ak táto osoba v dôsledku tohto činu zomrela (ďalej len „zomretý“), obeťou násillného trestného činu je aj pozostalý manžel po zomretom a pozostalé dieťa po zomretom, a ak ich niet, pozostalý rodič po zomretom a osoba, ktorá žila so zomretým najmenej po dobu jedného roka pred smrťou v spoločnej domácnosti a ktorá sa so zomretým starala o spoločnú domácnosť, alebo osoba, ktorá bola odkázaná výživou na zomretého, ak odsek 3 neustanovuje inak,
2. spôsobená nemajetková ujma trestným činom obchodovania s ľuďmi, znásillnenia, sexuálneho násillia, sexuálneho zneužívania, týrania blízkej osoby a zverenej osoby alebo nedobrovoľného zmiznutia.

Každá osoba, ktorá tvrdí, že je obeťou, sa považuje za obeť, kým sa nepreukáže opak, alebo ak nejde o zjavné zneužitie postavenia obeť podľa zákona o obetiach, a to bez ohľadu na to, či bol páchatel' trestného činu zistený, trestne stíhaný alebo odsúdený.

Obet' trestného činu má tieto práva:

- **právo na informácie a na prístup k informáciám**, ktoré sa týkajú veci, v ktorej je obeťou,
- **právo na poskytnutie nevyhnutnej zdravotnej starostlivosti**,
- **právo na tlmočenie a preklad**,
- **právo na poskytnutie odbornej pomoci**. Subjekty poskytujúce pomoc obetiam poskytujú alebo zabezpečujú odbornú pomoc obetiam za podmienok ustanovených zákonom o obetiach alebo osobitným predpisom. Obet' má právo na poskytnutie odbornej pomoci v súlade so svojimi osobitnými potrebami a v rozsahu primeranom ujme spôsobenej trestným činom. Právo na poskytnutie odbornej pomoci sa obeť zaručuje bez ohľadu na podanie trestného oznámenia alebo jej aktívnu účasť v trestnom konaní. Formy odbornej pomoci sú všeobecná odborná pomoc obeť a špecializovaná odborná pomoc obzvlášť zraniteľnej obeť. Subjekt poskytujúci pomoc obetiam poskytne všeobecnú odbornú pomoc bezplatne alebo za poplatok. Obzvlášť zraniteľnej obeť je subjekt poskytujúci pomoc obetiam povinný poskytnúť špecializovanú odbornú pomoc bezplatne.

Všeobecnou odbornou pomocou obeť sa rozumie

- a) poskytnutie a náležité vysvetlenie informácií,

- b) právna pomoc na uplatnenie práv obete, ktoré jej patria podľa zákona o obetiach,
- c) právna pomoc na uplatnenie práv obete, ktorá má postavenie poškodeného alebo svedka v trestnom konaní,
- d) psychologická pomoc,
- e) poradenstvo týkajúce sa rizika a predchádzania opakovanej ujme zo strany páchatel'a (opakovaná viktimizácia).

Špecializovanou odbornou pomocou obzvlášť zraniteľnej obeti sa rozumie

- a) poskytovanie všeobecnej odbornej pomoci,
 - b) poskytnutie krízovej psychologickéj intervencie,
 - c) vyhodnotenie hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia,
 - d) sprostredkovanie poskytovania sociálnych služieb v zariadení núdzového bývania a špecializovaného sociálneho poradenstva, ak život alebo zdravie obzvlášť zraniteľnej obete je bezprostredne ohrozené.
- **právo na prístup k právnej pomoci.** Právnu pomocou sa rozumie poskytovanie právnych informácií a právne zastupovanie obete v trestnom konaní a v civilných súdnych konaniach, ktoré súvisia so zabezpečovaním ochrany a uplatňovaním práv obete. Právnu pomoc poskytuje Centrum právnej pomoci, subjekt poskytujúci pomoc obetiam a advokát.
 - **právo na ochranu pred druhotnou viktimizáciou alebo opakovanou viktimizáciou.** Orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby ich činnosť nespôsobovala obeti a rodinným príslušníkom obete druhotnú viktimizáciu (t.j. prehlbovanie ujmy obete nevhodným alebo neprímeraným konaním) a prijímajú účinné opatrenia, ktoré majú zabrániť opakovanej viktimizácii (napr. opatrenia na zabránenie styku páchatel'a s obeťou alebo jej rodinnými príslušníkmi). V záujme ochrany obete pred opakovanou viktimizáciou alebo hroziacim nebezpečenstvom je príslušný orgán oprávnený rozhodnúť o uložení osobitných opatrení podľa osobitného predpisu (napríklad § 27a zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov). Príslušné orgány informujú obeť a rodinných príslušníkov obete o opatreniach prijatých na jej ochranu v dôsledku pobytu páchatel'a na slobode.
 - **obeť násilného trestného činu** má za podmienok a v rozsahu ustanovenom zákonom o obetiach **právo na odškodnenie**, ktoré poskytuje štát.

Obet' má v trestnom konaní postavenie oznamovateľ'a trestného činu, poškodeného alebo svedka a patria jej práva a povinnosti upravené v zákone č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) súvisiace s uvedeným postavením.

Oznámenie o skutočnostiach, že bol spáchaný trestný čin (**trestné oznámenie**) možno urobiť písomne, ústne do zápisnice, telegraficky, telefaxom, elektronickými prostriedkami podpísané kvalifikovaným elektronickým podpisom podľa osobitného zákona alebo bez kvalifikovaného elektronického podpisu. Podanie urobené telegraficky, telefaxom alebo elektronickými prostriedkami bez kvalifikovaného elektronického podpisu treba potvrdiť písomne alebo ústne do zápisnice do troch pracovných dní, inak sa o podaní nekoná. Trestné oznámenie sa podáva prokurátorovi alebo policajtovi. O prijatí trestného oznámenia vydá prokurátor alebo policajt **písomné potvrdenie**. Ak bolo trestné oznámenie podané ústne, prokurátor alebo policajt poskytnú na žiadosť poškodeného **odpis zápisnice o oznámení**.

Fyzická osoba, ktorá má trvalé bydlisko v Slovenskej republike a bola poškodená trestným činom spáchaným v inom členskom štáte Európskej únie, je oprávnená podať trestné oznámenie príslušnému orgánu podľa Trestného poriadku, ak tak nemohla urobiť v členskom štáte Európskej únie, v ktorom bol trestný čin spáchaný, alebo ak ide o zločin, ak tak urobiť nechcela. Prokurátor alebo prostredníctvom prokurátora policajt, ktorému bolo trestné oznámenie doručené a nie je príslušný vo veci konať, **bez meškania postúpi trestné oznámenie príslušnému orgánu toho členského štátu Európskej únie**, na ktorého území bol trestný čin spáchaný.

Poškodený má v trestnom konaní postavenie strany trestného konania. V konaní sa môže dať zastupovať splnomocnencom. Splnomocnencom poškodeného môže byť aj poverený zástupca organizácie na pomoc poškodeným. Poškodený, ktorý si uplatňuje nárok na náhradu škody a preukáže, že nemá dostatočné prostriedky, aby uhradil náklady s tým spojené, má nárok na zástupcu z radov advokátov, ak je to potrebné na ochranu jeho záujmov. Takýto zástupca má rovnaké procesné postavenie ako splnomocnenec. Splnomocnenec poškodeného je oprávnený robiť za poškodeného návrhy a podávať za neho žiadosti o opravné prostriedky; je tiež oprávnený zúčastniť sa všetkých úkonov, na ktorých sa môže zúčastniť poškodený.

Poškodený má v trestnom konaní nasledovné práva:

- v prípadoch uvedených v Trestnom poriadku **sa vyjadriť, či súhlasí s trestným stíhaním**,

- **uplatniť nárok na náhradu škody;** navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť škodu, ktorú mu spôsobil trestným činom. Návrh treba urobiť do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania a musí z neho byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje. Takýto návrh však nemožno podať, ak bolo o nároku už rozhodnuté v civilnom procese alebo inom príslušnom konaní,
- **navrhnuť zaistenie svojho nároku na náhradu škody** do pravdepodobnej výšky škody na majetku obvineného, na majetkových právach obvineného v právnickej osobe, v ktorej má obvinený majetkovú účasť, na majetkových právach právnickej osoby, v ktorej má obvinený majetkovú účasť alebo je štatutárom, členom štatutárneho orgánu, členom iného orgánu, prokuristom, vedúcim organizačnej zložky, na majetkových právach právnickej osoby, v ktorej má priamu alebo nepriamu majetkovú účasť právnická osoba, v ktorej má obvinený majetkovú účasť alebo je štatutárom, členom štatutárneho orgánu, členom iného orgánu, prokuristom, vedúcim organizačnej zložky, na ostatných majetkových právach obvineného, a to v prípade, ak si poškodený uplatnil nárok na náhradu škody spôsobenej trestným činom a ak je to vhodné s ohľadom na povahu skutku,
- uplatňovať konkrétne návrhy **na účel uzavretia zmiernu alebo dohody** s obvineným, a to aj prostredníctvom probačného a mediačného úradníka,
- vysloviť **súhlas** so schválením zmiernu¹,
- **robiť návrhy na vykonanie dôkazov** alebo na ich doplnenie, predkladať dôkazy, vyjadriť sa k vykonaným dôkazom,
- **nazerat' do spisu;** preštudovať spisy a podať návrh na doplnenie vyšetrovania,
- **na sprievod dôverníka na úkony trestného konania;** dôverníkom môže byť fyzická osoba spôsobilá na právne úkony, ktorú si poškodený zvolí; dôverník poskytuje poškodenému potrebnú pomoc, najmä psychickú,
- zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní a na verejnom zasadnutí konanom o odvolaní,
- predniesť záverečnú reč,
- na doručenie rozsudku, ak uplatnil nárok na náhradu škody v súlade so zákonom,
- **podávať opravné prostriedky** v rozsahu vymedzenom Trestným poriadkom,
- **ak mu bol aspoň sčasti priznaný nárok na náhradu škody, aby mu odsúdený, ktorému bola povinnosť na náhradu škody uložená, nahradil trovy potrebné na účelné uplatnenie jeho nároku na náhradu škody v trestnom konaní, vrátane trov vzniknutých pribráním splnomocnenca** a aj v prípade, že mu nebol priznaný nárok na náhradu škody ani sčasti, navrhnúť súdu, aby uložil odsúdenému povinnosť nahradiť celé trovy súvisiace s jeho účasťou v trestnom konaní alebo ich časť,
- **kedykoľvek v priebehu vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania žiadať prokurátora, aby boli odstránené priťahy alebo iné nedostatky** v postupe vyšetrovateľa PZ alebo povereného príslušníka PZ,
- poškodený, ktorému **hrozí nebezpečenstvo** v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného na slobode, **má právo požiadať o poskytnutie informácie**² o:
 - a) prepustení alebo úteku obvineného z väzby,
 - b) prepustení alebo úteku odsúdeného z výkonu trestu odňatia slobody,
 - c) prerušení výkonu trestu odňatia slobody,

¹ Podľa § 220 Trestného poriadku v konaní o prečine, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje päť rokov, môže prokurátor so súhlasom obvineného a poškodeného rozhodnúť o schválení zmiernu a zastaviť trestné stíhanie, ak obvinený

- a) vyhlási, že spáchal skutok, za ktorý je stíhaný, a nie sú odôvodnené pochybnosti o tom, že jeho vyhlásenie bolo vykonané slobodne, vážne a určito,
- b) nahradil škodu, pokiaľ bola činom spôsobená, alebo urobil iné opatrenia na náhradu škody, alebo inak odstránil ujmu vzniknutú trestným činom, a
- c) zloží na účet súdu a v prípravnom konaní na účet prokuratúry peňažnú sumu určenú Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky na ochranu a podporu obetí trestných činov podľa osobitného zákona (zákon o obetiach), a táto peňažná suma nie je zrejme neprimeraná závažnosti spáchaného trestného činu a vzhľadom na povahu a závažnosť spáchaného činu, na mieru akou bol trestným činom dotknutý verejný záujem, na osobu obvineného a na jeho osobné a majetkové pomery považuje takýto spôsob rozhodnutia za dostačujúci.

Schváliť zmiernu nemožno, ak trestným činom bola spôsobená smrť osoby, je vedené trestné stíhanie pre korupciu, alebo je vedené trestné stíhanie proti verejnému činiteľovi alebo zahraničnému verejnému činiteľovi.

² Bez žiadosti poškodeného orgán činný v trestnom konaní alebo súd poskytne poškodenému tieto informácie, ak zistí, že poškodenému hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného na slobode. Poškodený môže svoje rozhodnutie o práve byť informovaný o týchto skutočnostiach zmeniť.

- d) prepustení alebo úteku odsúdeného z výkonu ochranného liečenia zo zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti,
 - e) zmene formy výkonu ochranného liečenia z ústavného liečenia na ambulantné liečenie,
 - f) prepustení alebo úteku odsúdeného z výkonu detencie.
- v prípade, že mu bola v dôsledku úmyselného násilného trestného činu spôsobená ujma na zdraví, **požiadať o odškodnenie** za podmienok uvedených v zákone o obetiach.

*Oprávnenie poškodeného **nemôže vykonávať ten**, kto je v trestnom konaní stíhaný ako spoluobvinený.*

*Poškodený sa môže **výslovným vyhlásením** písomne alebo ústne do zápisnice pred orgánom činným v trestnom konaní vzdať procesných práv, ktoré mu Trestný poriadok ako poškodenému priznáva.*

Organizáciou na pomoc poškodeným sa na účely Trestného poriadku rozumie subjekt poskytujúci pomoc obetiam podľa zákona o obetiach a mimovládna organizácia zriadená podľa osobitného zákona (napr. zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov), ktorá poskytuje bezodplatnú pomoc poškodeným.

Subjektom poskytujúcim pomoc obetiam sa podľa zákona o obetiach rozumie subjekt poskytujúci alebo zabezpečujúci pomoc a podporu obetiam, ktorý je zapísaný v registri subjektov poskytujúcich pomoc obetiam na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky.

Akreditovaným subjektom podľa zákona o obetiach je osoba, ktorej bola rozhodnutím Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky udelená akreditácia programu podpory obetí.

Intervenčné centrum je akreditovaný subjekt poskytujúci špecializovanú odbornú pomoc obetiam trestného činu domáceho násillia, vrátane osôb ohrozených domácim násillím (zápis označenia „intervenčné centrum“ vykonáva Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky). Intervenčné centrum na základe vykázania zo spoločnej domácnosti realizovaného príslušníkom Policajného zboru podľa osobitného predpisu (§ 27a zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov) ponúkne obeti trestného činu domáceho násillia poskytnutie krízovej intervencie a odbornej pomoci v rozsahu udelenej akreditácie do 72 hodín od doručenia kópie úradného záznamu o vykázaní. Pomoc intervenčného centra môže byť obeti trestného činu domáceho násillia poskytnutá aj na základe vlastnej žiadosti. Intervenčné centrum okrem nadviazania kontaktu s obeťou poskytuje krízovú intervenciu a odbornú pomoc obeti trestného činu domáceho násillia iba s jej súhlasom. Intervenčné centrum najmä

- a) poskytuje obeti trestného činu domáceho násillia krízovú intervenciu a odbornú pomoc v rozsahu udelenej akreditácie,
- b) poskytuje obeti trestného činu domáceho násillia právnu pomoc podľa zákona o obetiach,
- c) sprostredkuje poskytovanie sociálnych služieb podľa potrieb obeť trestného činu domáceho násillia,
- d) zabezpečuje spoluprácu a výmenu informácií medzi intervenčnými centrami, subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam, poskytovateľmi sociálnych služieb a orgánmi verejnej moci.